

Runeberg ammensi monipuolisesti eri kulttuureista

ALIO

Ville Niittynen

Isänmaallisuus on herkkä asia. Kovin helposti oman maan ja kansan merkityksen korostaminen tehdään ihmisyyden ja totuuden kustannuksella vierasta ja toiseutta samalla ikävästi ylenkatsoen. Moinen tymeä isänmaallisuus tuntuu Suomessa viime aikoina lisääntyneen. Siksi tänä Runebergin päivänä kannattaa tarkastella sitä, kuinka kansainvälistä kansallisrunollijamme tuotanto pohjimmiltaan olikaan.

Antiikin Kreikka oli Johan Ludvig Runebergille kuin toinen kotikenttä. Yliopistossa hän keskittyi ihailemaansa Kreikan muinaiseen kirjallisuuteen; sen viisauteen ja kauneuteen, sen yleismaailmalliseen sanomaan. Teoksissaan hän palasi jatkuvasti

antiikin ja kristinuskon yhtäläisyyksiin, mutta myös niiden väliseen keskinäiseen jännitteeseen. Runebergin *Hirvenhiihtäjässä* puolestaan yhdistyi supisuomalainen aihe antiikin Kreikan runomittaan eli heksametriin.

Alle kolmekymppisenä nuori nero etsi itselleen omannäköistensä runollista ilmaisu- muotoa. Paljon korkeatasoista taidetta oli jo tullut luotua, mutta se jokin tuntui vielä puuttuvan.

Kuinka ollakaan Runeberg sai huonetoveriltaan luettavaksi saksankielelle käännetyn serbialaisia kansanrunoja sisältäneen kirjan. Uusi kokemus oli kuin mielen sisäinen, keväinen jäiden lähtö. Kun kaikkeen Runebergin sisällä jo olleeseen sekoittui vielä serbialaisesta kansanrunoudesta ammennettu ainesosa, löysi hän oman omintakeisen tyyliinsä.

Suomalaisuuden ideaan on kuulunut lähes sen alusta

5.2.

RUNEBERGIN PÄIVÄ

Suomalaisuus, suomenruotsalaisuus ja eurooppalaisuus jalostuivat J.L. Runebergin luomistyössä suureksi taiteeksi.

asti ajatus omasta valtiosta. Valtio on meillä lähes pyhä asia, suure, jolle moni asia on alistainen.

Valtion korottaminen oli Runebergin aikaan nostettu ihan uudelle tasolle Saksassa. Runebergin pikkuserkku, lanko ja yliopistoaikainen opettaja J.J.Tengström oli mies, joka toi hegeliläisen filosofian Saksasta Suomeen. Runoilija ystävineen imi sienen lailla itseensä tämän valtion merkitystä korostaneen filosofian.

Myös toinen saksalainen filosofi, Johann Herder, vaikutti heihin. Herder puolestaan ihanoi kansanrunoutta ja sai Suomesta paljon opetuslapsia: Lönnrot kokosi *Kalevalan* ja Runeberg julkaisi innokkaasti siitä ruotsinnoksia sanomalehdessään.

Kansanrunouden ja siihen kuuluvan kansallisen historian esiin nostaminen oli muodissa Saksan lisäksi muuallakin Euroopassa. Runebergiin vaikutti erityisen paljon skottilainen Walter Scott. Karu luonto ja

köyhän kansan moraalinen esikuvallisuus olivat teemoja, joista kirjoittamiseen Runeberg sai vahvoja vaikutteita Scottilta.

Runeberg seurasi intohimoisesti kaikkea sitä, mitä Ruotsin kulttuuripiireissä tapahtui. Elettiin Ruotsin runouden kultakautta ja kiintoisia kirjallisuusdebatteja oli jatkuvasti käynnissä. Ruusuissa ja risuissa ei säästelyä.

Runebergin teos *Kuningas Fjalar* on esimerkki Runebergin omaperäisyyden yhdistymisestä ruotsalasiin vaikutteisiin. Kun Ruotsissa viikingeistä seipitettyä runoutta pidettiin 1840-luvulla jo vanhanaikaisena, julkaisi Runeberg yllättäen vuonna 1844 tämän genren ylittämättömän mestariteoksen. Tosin myös Fjalarissa olivat antiikin perintö ja kristilliset teemat läsnä vähintään rivien välissä.

Usein korkeatasoisin taideteos syntyy tilanteista, joissa erilaiset kulttuurit ja ihmiset

pääsevät vuorovaikutukseen. Kun taitelijan sisimmässä yhdistyvät henkilökohtaisesti koettu ja toisaalta yleisesti ajateltu, oma ja vieras, tuttu ja kiehtovan tunteen, syntyy siitä uutta ja arvokasta. Suomalaisuus, suomenruotsalaisuus ja eurooppalaisuus jalostuivat Runebergin luomistyössä suureksi taiteeksi.

Runebergin perintöä on vuosien saatossa toisinaan hyväksikäytetty myös tympeän isänmaallisuuden asian ajamiseen. Tänä Runebergin päivänä kannattaa etsiä kirjahyllystä tai netistä runo *Kuoleva soturi*. Pasifismissaan se on Remarquen, Hemingwayn, Linnan tai Rintalan tasoa. Se on esimerkki sellaisesta annista, jota kansallisrunoilijaltamme kannattaa ammentaa vuonna 2016.

Kirjoittaja on Kaarinan kirkkohera, joka kirjoittaa poliittisen historian alaan kuuluvaa väitöskirjaa Johan Ludvig Runebergista.